

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף מב

(בעמוד הקודם)

למדנו שרבי יהושע בן קרחה אמר שהמקור לשליחות בקודשים מהפסוק שנאמר בקרבן פסח "וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קָהָל עַדֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֶרְבָיִם".

הניחא לרבי יהושע בן קרחה: שלומד מהפסוק הזה ששלוחו של אדם כמותו. אלא לרבי יונתן שלומד מהפסוק הזה שזריקת הדם של הקרבן פסח מעכבת ולא אכילת הבשר. ולכן כל ישראל יכולים לצאת ידי חובה בקרבן פסח אחד שישחט בשביל כולם ויזרקו את דמו בשביל כולם. ממילא לרבי יונתן אין לנו מקור לשליחות בקודשים.

תירוץ: מיניה: מזה גופא שאדם אחד יכול לשחוט את הקרבן בשביל כל ישראל - בהכרח שהוא נעשה שליח שלהם.

קושיא: ודלמא שאני התם: אולי דוקא בקרבן שנשחט בשביל כל ישראל, שיש לשוחט עצמו חלק בקרבן - הוא יכול גם להעשות שליח עבור שאר האנשים המנויים בקרבן. אבל במקרה שהשליח אינו שותף בקרבן, מנין שהוא יכול להעשות שליח?

ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית: איש אחד לוקח לכל המשפחה. כלומר שהוא נעשה שליח שלהם.

תירוץ: אם כן תרי קראי למה לי: מדוע צריך שני פסוקים ללמד שמי שיש לו שותפות בקרבן יכול להעשות שליח עבור שאר השותפים?

אלא, אם פסוק אחד מיותר, יש ללמוד ממנו לדבר אחר באותו ענין. דהיינו שגם מי שאינו שותף בקרבן יכול להיות שליח. ('אם אינו ענין וכו' זוהי אחת מהמידות שהתורה נדרשת בהם).

קושיא: **האי מיבעי ליה לכדברי יצחק:** הרי הפסוק "וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׁה לְבֵית אֲבֹת שָׁה לְבֵית" אינו מיותר כי הוא נצרך ללמד את דברי רבי יצחק שדוקא 'איש' יכול לקנות קרבן פסח בשביל אחרים ולא קטן.

כלומר נמצא שהפסוק 'ושחטו אותו' מלמד על שליחות של שותף בקרבן. והפסוק 'וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ' מלמד שגם השותף בקרבן יכול להיות שליח רק אם הוא גדול ולא קטן. אבל אין לנו פסוק מיותר ללמד על שליחות של מי שאינו שותף בקרבן!

תירוץ: **ההוא מאיש לפי אכלו נפקא:** את דברי רבי יצחק לומדים מהפסוק 'אִישׁ לְפִי אָכְלוּ תִּכְסּוּ' (= תתמנו) עַל הַשָּׁה שרק איש יכול למנות אחרים על הקרבן ולא קטן.

קושיא: **ואכתי מבעי ליה דשוחטין את הפסח על היחיד:** הפסוק 'אִישׁ לְפִי אָכְלוּ' נצרך ללמד ששוחטים קרבן פסח אפילו בשביל אדם יחיד ולא רק בשביל חבורת אנשים. ואם כן אי אפשר ללמוד ממנו את דברי רבי יצחק, ובהכרח לומדים אותם מהפסוק 'וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ'. ושוב אין לנו פסוק מותר ללמוד על שליחות.

תירוץ: **סבר לה וכו'.**

ואלא הא דאמר רב גידל אמר רב: מדוע רב למד ששלוחו של אדם כמותו מ'חלוקת הארץ', ולא ממה שהגמרא למדה לעיל (מגירושין וקדשים)?

הלימוד מחלוקת הארץ: נבחר נשיא אחד לכל שבט שזכה בשביל כל אחד מבני השבט את חלקו שעלה בגורל.

ותסברא דהא שליחות הוא: וכי אתה סובר שהחלוקת הארץ היתה שליחות? והרי היו שם קטנים שאינם יכולים בכלל למנות שליח בשבילים (כנלמד מפסוק עיין רש"י).

אלא כי הא דרבא וכו': רב גידל אמר רב לא התכוין לדין 'שליחות', אלא לדין של 'זכין לאדם שלא בפניו'. וכמו שאמר רבא בר רב הונא בשמו. ולכן אפילו שהיו בנוחלי הארץ קטנים, ניתן לזכות בשבילים והרי זה כ'זכין לאדם שלא בפניו'.

[רב גידל אמר בשם רב רק דבר אחד מתוך שלושת הדברים שמובאים בסוגיא, והגמרא מבררת מהו הוא אמר - מהר"י בי רב].

קושיא: **ותסברא זכות הוא:** האם ברור שזו זכות לקטן לזכות בשבילו את החלק בארץ? והרי יתכן שיש בזה גם חובה בשבילו, כי יש אדם שרוצה לקבל חלק בהר ויש אדם שרוצה לקבל חלק בבקעה, ואילו הנשיא זכה בשבילו את החלק שהוא לא מעוניין בו.

ואלא כדרבא בר רב הונא: כוונת רב גידל אמר רב היתה לא ללמוד מחלקות הארץ לדין שליחות ולא לדין זכין. אלא לכך שבית דין מעמידים אפטרופוס ליתומים קטנים שבאו לחלוק בנכסי אביהם, בית דין מעמידים אפטרופוס לכל אחד ואחד מהם, וכל אפטרופוס בורר ליתום שלו חלק בירושה לחובה ולזכות.

קושיא: **לחוב אמאי:** מדוע בית דין מעמידים אפטרופוס שהם יודעים שהוא יפעל לחובתו של היתום? והתשובה: הכוונה היא שהאפטרופוס באמת פועל רק לטובת היתום, אבל גם אם תבוא חובה ליתום בעקבות פעולתו של האפטרופוס - הדין אינו חוזר. דבר זה נלמד מחלוקת הארץ, שאפילו כאשר גדל הקטן והתברר שהחלק שזכו בשבילו בארץ אינו לטובתו הוא לא יכל לערער על כך.

*

יתומים שבאו לחלוק וכו': יתומים קטנים שבאו לחלוק בנכסי אביהם, בית דין מעמידים אפטרופוס לכל אחד ואחד מהם, וכל אפטרופוס בורר ליתום שלו חלק יפה. לאחר שהיתומים יגדלו הם יכולים למחות ולבטל את חלוקת האפטרופוסים. עד כאן דברי רב נחמן בשמו של שמואל.

ורב נחמן ידיה אמר: אבל רב נחמן בעצמו סובר שאף לאחר שגדלו אינם יכולים למחות ולבטל את חלוקת האפטרופוסים, כי אחרת 'מה כח ב"ד יפה' שהעמיד את האפטרופוסים לחלוק את הנכסים?..

שום הדיינים: לווה שהיה חייב כסף למלווה, ותבעו המלווה לבית דין, והלווה לא רצה להגיע. הדיינים שמו את השווי של נכסי הלווה, ומכרו אותם בשביל לפרוע את החוב. לאחר מכן התברר שהם שמו אותם שלא במדויק, אלא הם הורידו שתות (= שישית) מהמחיר האמיתי, או שהם הוסיפו שתות על המחיר האמיתי - נחלקו הדעות האם המכירה מתבטלת, או שהיא קיימת בגלל שאחרת 'מה כח ב"ד יפה'. רב נחמן סובר כחכמים שהמכירה מתבטלת ולא אומרים 'מה כח ב"ד יפה'!

לא קשיא: במקרה שהדיינים או האפוסטרופסים מטעם ב"ד טעו בשווי (בשיעור שתות) - סובר רב נחמן שהמכירה או החלוקה בטלה. אבל כשהם לא טעו - אי אפשר לבטל את החלוקה כי 'מה כח ב"ד יפה'.

קושיא: אי דלא טעו מאי יכולים למחות: אם האפוסטרופסים לא טעו בשווי של החלקים, מדוע שהיתומים יבואו למחות? והתשובה שהם מוחים על הצד שהם קבלו. כגון מי שקיבל שדה בצד צפון מעדיף שדה בצד דרום בגלל שיש לו שם שדה אחרת השייכת לו (שירש אותה מאמא שלו).

*

האחין שחלקו: שני אחים שחלקו את ירושת אביהם נחשבים כ'לקוחות', דהיינו כל אחד נחשב כקונה את חלקו מחבירו. ולכן יש כזה את דיני אונאה של מקח וממכר. אם הם טעו בשתות, בפחות משתות, וביותר משתות.

אמר רבא הא דאמרת: מה שאמר רב נחמן שבפחות משתות החלוקה קיימת - זה דוקא כשהאחים לא מינו שליח שיחלק בשבילם את הנכסים, כי אחרת אפילו בפחות משתות החלוקה מתבטלת.

לתקוני שדרתיך ולא לעוותי: לתקן שלחתי אותך ולא לקלקל. וממילא השליחות בטלה.

לא אמרן אלא דלא אמר נפלגין בשומא דבי דינא: כשהאחים לא סיכמו ביניהם שלחלוקה תהיה תוקף כאילו היא נעשתה בבית דין. כי אם הם אמרו שיהיה לה תוקף כזה - גם אם טעו ביותר משתות החלוקה קיימת. (כי רבא סובר שהלכה כרשב"ג).

לא אמרן אלא במטלטלי: שבהם אמרה התורה שיש דין אונאה, אבל בקרקע אין דין אונאה.

ובמקרקעי לא אמרן: אמנם גם מה שאמרנו שבקרקע אין אונאה - זה דוקא כשהם עשו את החלוקה בהערכה (= בעילויא), דהיינו הם העריכו את החלק היפה מול החלק הרע, ואחד נטל חלק קטן יפה והשני נטל חלק גדול רע, ולאחר מכן התברר שהם טעו בהערכה - אין כזה אונאה. אבל אם הם טעו במדידת הקרקע

(= במשחתא) - יש בזה אונאה. משום שדוקא 'בהערכה' אנשים מוחלים זה לזה כי קשה לדייק בזה, אבל על טעות במדידה לא מוחלים.

והא דתנן השולח את הבעירה וכו' ואמאי וכו': מדוע השליח הפיקח שהדליק את השריפה חייב, והרי שלוחו של אדם כמותו והיה על המשלח להיות חייב בנזקים.

תירוץ: שאני התם דאין שליח לדבר עבירה וכו': אין שליחות לעבירה אלא העושה את העבירה נחשב שעשה אותה בעצמו.

והדתנן שליח שלא עשה שליחותו שליח מעל: למדנו במשנה במס' מעילה: בעל הבית שהיו לו מעות של הקדש והוא טעה וחשב שהם מעות חולין, ואמר לשליח שיקנה בכסף חלוק. אם השליח לא עשה כמו שבעל הבית אמר לו אלא קנה בכסף טלית - השליח מעל, לפי שהשתמש בדבר של הקדש על דעת עצמו. אבל אם השליח השתמש בכסף כפי שבעל הבית הורה לו וקנה חלוק - בעל הבית מעל.

הקושיא: מדוע כשעשה השליח את השליחות בעל הבית מעל, והרי אין שליח לדבר עבירה?

תירוץ: שאני מעילה: לומדים מעילה מתרומה, כמו שבתרומה ניתן לעשות שליח (שיתרום בשביל בעל הבית), כך גם במעילה יש שליחות למעול ולא אומרים בזה 'אין שליח לדבר עבירה'.

ונילף מינה: אם כן נלמד ממעילה שכן יש שליח לדבר עבירה?

תירוץ: משום דהוי מעילה ושליחות יד שני כתובים וכו': כמו שבמעילה יש שליחות לדבר עבירה, כך גם בפקידון יש שליחות לדבר עבירה. שאם השומר על הפקדון שלח אדם 'שישלח יד' בפקדון המשלח מתחייב באונסין של הפקדון כדלהלן.

בית שמאי אומרים לחייב על המחשבה כמעשה: שומר חינום פטור מנזק שקרה באונס לחפץ שהוא שומר עליו (והוא חייב רק בנזק שקרה כתוצאה מפשיעה). אבל אם הוא חשב או דיבר 'לשלוח יד' בפקדון - מאותו הרגע הוא מתחייב באונסין שיקרו לחפץ.

(אמרו להם בית הלל) שיכול אין לי אלא הוא וכו': בית הלל עונים לבית שמאי שיעל כל דבר פשע' מלמד שאם השומר מינה שליח שישלח יד בפקדון - השומר (המשלח) מתחייב בנזקים שיקרו באונס לחפץ.

נמצא שלדעת בית הלל בשליחות יד בפקדון יש שליחות לדבר עבירה, וממילא מעילה ופקדון הם שני כתובים הבאים כאחד ולא לומדים מהם לדברים אחרים.

קושיא: הניחא לבית הלל, אלא לבית שמאי וכו'

תירוץ: משום דהוה מעילה, טביחה ומכירה - שני כתובים וכו': והגמרא מיד תבאר את השליחות לדבר עבירה שיש ב'טביחה ומכירה'.